

היום נלמד בעזרת ה':

יומא דף נט

אופן נוסף לביאור מחלוקת ר"ע ור"י הגלילי: אם התנאים היו סוברים שמקיפים את המזבח הפנימי ברגל, אז כולם היו מודים שצריך להקיף את המזבח הפנימי דרך ימין כמו המזבח החיצון, שהרי את שניהם מקיפים ברגל. אלא שהם נחלקו האם הוא מקיף את המזבח הפנימי ביד וא"כ לא צריך להקיף דרך ימין, או שמקיף ברגל וא"כ צריך להקיף דרך ימין כמו במזבח החיצון.

תירוץ נוסף: לדעת כולם מקיפים ביד, אלא שנחלקו האם לומדים הקפה ביד מהקפה ברגל שצריך דרך ימין, או לא.

קושיא: לא יתכן לומר שר"י הגלילי סובר שמקיפים ביד, שהרי שנינו בסיפא של המשנה (לעיל נח): שלדעת רבי אליעזר הכהן עומד במקומו ונותן את הדם ולא מקיף ברגל, ומשמע שתנא קמא (= ר"י הגלילי) חולק וסובר שכן מקיף ברגל.

אלא נראה ב**חור כתירוץ הקודם** - שהם נחלקו האם מקיפים ביד או ברגל, וזה טעם מחלוקתם (**אנו מבארים כדעת הגר"א שלא גורסים "ואי בעית אימא"**): נאמר לגבי נתינת הדם על המזבח הפנימי **"וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב"**, ונאמר לגבי נתינת הדם על המזבח החיצון **"וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב"**, ר"י הגלילי **סבר** - ש"סביב" של מזבח הפנימי הוא כמו "סביב" של מזבח החיצון, וצריך להקיף ברגליו את המזבח. ורבי עקיבא **סבר** - שאין למזבח הפנימי ללמוד מהחיצון, שהרי כל גדולו של המזבח הפנימי היה כמו קרן אחת של המזבח החיצון (= אמה על אמה), וכשם שבמזבח החיצון הוא היה נותן את הדם על הקרן מבלי להקיפה ברגל, כך הוא נותן את הדם על קרנות המזבח הפנימי מבלי להקיפו ברגל, אלא עומד במקומו ונותן בידו על כל הקרנות.

משנה לעיל - רבי אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא: שיטת רבי אליעזר לדעת רבי מאיר: הכהן הגדול עומד במקומו, ונותן את הדם על קרנות המזבח הפנימי. על כל

(המשך בדף הבא ↓)

הקרנות היה נותן את הדם מלמעלה למטה (= בקרן הסמוכה לו הוא חייב לתת מלמעלה למטה כדי שלא יתלכלכו בגדיו, וכפי שביארנו לעיל במשנה, ובשתי הקרנות הסמוכות לקרן הראשונה הוא ממשיך לתת כמו שנתן על הקרן הראשונה), חוץ מהקרן שבאלכסון הרחוקה ממנו שנותן עליה מלמטה למעלה, לפי שמאחר שכפף את עצמו לתת את הדם מלמעלה למטה על הקרן הסמוכה לו מימינו או משמאלו, לכן נוח לו להמשיך בכפיפתו ולתת את הדם בקרן האלכסונית מלמטה למעלה.

שיטת רבי אליעזר לדעת רבי יהודה: היה עומד במקומו ומשם היה נותן את הדם על קרנות המזבח. על כל הקרנות היה נותן מלמטה למעלה, לפי שבכך יותר נוח לו, חוץ מהקרן הסמוכה לו שהיה נותן עליה מלמעלה למטה, כדי שלא יזוב הדם לתוך שרול הכותונת שלו וילכלך אותה.

משנה לעיל - הזה ממנו על טהרו של מזבח: מהו "טהרו של מזבח": רבה בר רב שילא א' - חציו של מזבח, כלומר שמזה את הדם על אמצע גובה כותלו של מזבח, וכפי שאומרים האנשים - "טיהר טיהרא", כלומר הצהיר הצהרים והגיע זמן חצי היום. רבה בר רב שילא ב' - מזה על מקום גלוי בגג המזבח, כלומר שמפנה לצדדים את הקטורת שנשרפה עליו בבוקר ומזה על המקום הגלוי.

תניא חנניה אומר בצד צפוני הוא נותן: לאחר שסיים הכהן לתת את הדם על קרנות המזבח – במקום שסיים היה מזה על גגו של המזבח. נחלקו הדעות באיזו קרן היה מתחיל להזות. הדבר תלוי במחלוקת היכן היה פתח הפרוכת של קודש הקודשים (שתלוי במחלוקת האם היתה פרוכת אחת או שתיים כדלעיל).

לדעת חנניה פתח הפרוכת היה בצד דרום, וכאשר הכהן יצא והלך למזבח הוא דילג על קרן דרומית מערבית (כמבואר בדף הקודם), והתחיל לחטאות אותו בקרן דרומית מזרחית. לאחר מכן חזר לקרן דרומית מערבית (שדילג עליה) והמשיך את הסיבוב עד קרן צפונית מזרחית, ושם היה מזה על טהרו של מזבח. ואילו לדעת רבי יוסי פתח הפרוכת היה בצד צפון, וכאשר הכהן יצא והלך למזבח הוא דילג על קרן צפונית מערבית, והתחיל לחטאות אותו בקרן צפונית מזרחית. לאחר מכן חזר לקרן צפונית מערבית (שדילג עליה) והמשיך את הסיבוב עד קרן דרומית מזרחית, ושם היה מזה על טהרו של מזבח.

שיירי הדם היה שופך... יסוד מערבי: בפר כהן משיח נאמר "ואת כל דם הפר ישפך אף יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד", היסוד שבו נפגש הכהן בצאתו מאהל מועד (=ההיכל) הוא יסוד מערבי. ודורשים מ-ה' הידיעה 'הפר' - גם לפר יום הכיפורים.

ושל מזבח החיצון... יסוד דרומי: את שיירי הדם של חטאות החיצונות (שהוקרבו על מזבח החיצון שבעזרה) שופך אל היסוד שבצד דרומי. דבר זה נלמד משיירי הדם של חטאות הפנימיות הנ"ל (פר כהן משיח ופר יום כיפור) שנשפכים אל היסוד שבו פוגש הכהן ביציאתו מההיכל, וגם כאן שופך ליסוד הראשון שפוגש בירידתו מכבש המזבח. מכיון שכבש המזבח עמד בצד דרום הוא פוגש ביסוד הדרומי. זו דעת תנא קמא.

אבל לדעת רשב"י גם חטאות פנימיות נשפכות ליסוד דרומי, כי זהו היסוד שהוא פוגש ביציאתו מההיכל. רשב"י סובר שהמזבח עמד כולו בצפון העזרה, והכבש היורד ממנו לכיוון דרום מתחיל בדיוק באמצע פתח ההיכל, ומתחת לכבש נמצא היסוד הדרומי. ודרך היוצא מהפתח לצאת באמצע הפתח, כך שהוא פוגש את היסוד הדרומי ביציאתו. ואילו לדעת רבי ישמעאל גם שיירי חטאות חיצונות נשפכות ליסוד מערבי, מכיון שלומדים מחטאות הפנימיות את המקום שבו הם נשפכות.

משכוח גברי לגברא: בבית מדרשו של רשב"י היו גורסים את דעת רבי ישמעאל שזה וזה נשפכים ליסוד דרומי. ונתנו סימן לדבר שרבי ישמעאל מודה להם (לגירסתם) ולא להיפך "משכוחו גברי לגברא" - כלומר הרבים מושכים את היחיד לומר כדבריהם, דהיינו התלמידים של רשב"י את רבי ישמעאל.

מועלין בדמים: מובא במשנה שהדמים שנשפכו ליסוד ויצאו לנחל קדרון יש בהם דין מעילה. הגמרא מבארת שמדאורייתא אין בהם דין מעילה, ובדרבנן נחלקו הדעות (ומשנתנו כמ"ד מועלין). המשמעות המעשית האם יש דין מעילה מדאורייתא – צריך המועל להוסיף חומש (20%) מלבד הקרן. אבל דין מעילה מדרבנן לשלם רק קרן.

ורבי יוחנן אמר קרא הוא: "כי הדם הוא בנפשו וכפר" כלומר 'בהוויתו' יהיה לאחר כפרה - כמו לפני כפרה שלא היתה בו מעילה. וטעם הדבר כי כבר נגמרה מצוותו לאחר שכיפרו בו בזריקה על המזבח ו'אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו'.

והרי תרומת הדשן: תרומת הדשן טעונה גניזה, מכאן שאסורה בהנאה, ומכאן שיש בה מעילה - כי דבר שאסור בהנאה יש בו דין מעילה. והרי לאחר שהניחוהו אצל המזבח נגמרה מצוותה ובכל אופן יש בה מעילה?

תרומת הדשן ובגדי כהונה: גם בבגדי כהונה כתוב שהם טעונים גניזה, וישנו כלל ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדו.

והניחם שם: נאמר על בגדי הלבן של הכהן הגדול ביום הכיפורים לאחר סיום עבודתו "**וְהִנִּיחָם נָשָׁם**". לדעת רבי דוסא הכוונה שאסור לכהן הגדול להשתמש בהם ביום כיפור אחר, אך מותר לכהן הדיוט להשתמש בהם כל השנה. ואילו לדעת רבנן הם טעונים גניזה ואסור לכהן הדיוט להשתמש בבגדים אלו.

עגלה ערופה: עגלה ערופה אסורה בהנאה לאחר מצוותה שנאמר "**וְעִרְפוּ נָשָׁם אֶת הָעֶגְלָה בְּנֶחֱל"–** 'שם' תהא קבורתה. ואם כן יש לנו שני כתובין הבאין כאחד - עגלה ערופה ותרומת הדשן – ואין מלמדו.

אלא למ"ד מלמדו: אלא שכלל זה עצמו שנוי במחלוקת, ויש דעה ששני כתובין הבאין כאחד מלמדו, ואם כן מדוע שלא נלמד מתרומת הדשן או עגלה ערופה - לדם קרבנות שגם לאחר הכפרה תהיה בו מעילה מדאורייתא?

הגמרא מתרצת ששינוי מיעוט מיוחד בתרומת הדשן וכן בעגלה ערופה, למעט שדווקא בהם יש מעילה לאחר שנעשית מצוותם ולא בדברים אחרים. בתרומת הדשן - "**וְנָשָׁמוּ** (ולא 'ושם') **אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ**". ובעגלה - "**הָעֶגְלָה הָעֵרֹפָה**" זו ולא אחרת.